

Rekomendacja nr 121/2025

z dnia 28 sierpnia 2025 r.

**Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji
w sprawie zasadności kwalifikacji świadczenia opieki zdrowotnej
realizowanego przez pielęgniarki POZ: „Zalecane szczepienia ochronne
realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu
oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi” jako świadczenia
gwarantowanego z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej**

Prezes Agencji rekomenduje zakwalifikowanie świadczenia realizowanego przez pielęgniarki POZ „Zalecane szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi”, jako świadczenia gwarantowanego z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej.

Uzasadnienie rekomendacji

Obecnie pielęgniarki posiadają uprawnienia do przeprowadzania badania kwalifikacyjnego w celu wykluczenia przeciwwskazań do wykonania zalecanego szczepienia ochronnego w przypadku osoby dorosłej i dzieci powyżej 9. roku życia (zgodnie z art. 5a oraz 5aa Ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U.2024.924 t.j.)). Kwalifikację do szczepień obowiązkowych może przeprowadzać wyłącznie lekarz. Jednocześnie zarówno lekarze, jak i pielęgniarki oraz położne są uprawnieni do wykonywania szczepień ochronnych we wszystkich grupach wiekowych, zarówno obowiązkowych, jak i zalecanych. Pomimo tych kompetencji, aktualny wykaz świadczeń gwarantowanych w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) nie przewiduje realizacji zalecanych szczepień ochronnych przez pielęgniarki POZ. W konsekwencji, pielęgniarki POZ, mimo ustawowych uprawnień do przeprowadzania kwalifikacji i wykonywania szczepień zalecanych nie mają obecnie przypisanego dedykowanego świadczenia w tym zakresie.

Przedmiotowe świadczenie byłoby realizowane w zakresie kwalifikacji do zalecanych szczepień ochronnych (w tym przeciw COVID-19) i ich wykonania u osób powyżej 18. roku życia, a także u osób powyżej 9. roku życia. Warunkiem realizacji świadczenia jest posiadanie przez personel medyczny odpowiednich kwalifikacji, zgodnych z obowiązującymi przepisami prawa. Tym samym wprowadzenie powyższego świadczenia jako świadczenia gwarantowanego z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej byłoby zgodne z obowiązującymi regulacjami prawnymi, stanowiąc zmianę o charakterze organizacyjnym.

Analiza wpływu na budżet wykazała, że finansowanie zalecanych szczepień ochronnych realizowanych przez pielęgniarki POZ i położne POZ może wiązać się z wydatkami NFZ na poziomie od 35 mln zł do 74 mln zł, w zależności od wariantu i roku analizy. Należy jednak podkreślić, że przy założeniu analogicznej wyceny jednostkowego świadczenia dla lekarza POZ oraz dla pielęgniarki lub położnej POZ, wprowadzenie analizowanych świadczeń do wykazu świadczeń gwarantowanych w zakresie POZ nie generowałoby dodatkowych kosztów dla systemu ochrony zdrowia. Skutkiem finansowym takiej zmiany byłoby przesunięcie części wydatków z puli świadczeń realizowanych przez lekarzy POZ na świadczenia wykonywane przez pielęgniarki i położne POZ, co należy traktować jako redystrybucję istniejących środków finansowych, a nie jako koszt inkrementalny.

Jednocześnie należy podkreślić, że ostateczne określenie mechanizmu finansowania wnioskowanego świadczenia pozostaje w kompetencji Ministra właściwego do spraw zdrowia. W konsekwencji wszelkie szacunki kosztowe mają charakter orientacyjny. W przypadku decyzji o utworzeniu dedykowanych produktów rozliczeniowych dla świadczeń realizowanych przez pielęgniarki i położne POZ, niezbędne będzie przeprowadzenie procesu ich wyceny.

Przedmiot wniosku

Zlecenie Ministra Zdrowia dotyczy oceny zasadności zakwalifikowania świadczenia opieki zdrowotnej: „Zalecane szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi” realizowane przez pielęgniarkę jako świadczenia gwarantowanego z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, na podstawie art. 31 c ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 146 z późn. zm.).

Problem zdrowotny

Choroby zakaźne to jednostki chorobowe wywoływane przez mikroorganizmy, takie jak bakterie, wirusy, grzyby, roztocza, a także przez toksyczne substancje biologiczne (np. jad kiełbasiany), pasożyty oraz inne czynniki patogenne. Ze względu na swój charakter oraz mechanizmy transmisji stanowią istotne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego. Mogą być przenoszone różnymi drogami, w tym poprzez bezpośredni kontakt między osobami, drogą kropelkową (np. podczas kaszlu lub kichania), kontakty seksualne, wkłucia skażonymi narzędziami (np. igłami, strzykawkami), a także za pośrednictwem owadów pełniących rolę wektorów zakażenia.

Podstawowym i najskuteczniejszym sposobem zapobiegania chorobom zakaźnym w populacji jest realizacja szczepień ochronnych, zarówno obowiązkowych, jak i zalecanych.

Szczepienia obowiązkowe obejmują immunizację przeciwko chorobom zakaźnym o istotnym znaczeniu epidemiologicznym, takim jak: gruźlica, wirusowe zapalenie wątroby typu B (WZW B), błonica, krztusiec, tężec, odra, świnka, różyczka, inwazyjne zakażenia pneumokokowe, zakażenia rotawirusowe oraz oспа wietrzna. Realizacja tych szczepień odbywa się zgodnie z obowiązującym w Polsce kalendarzem szczepień, obejmującym dzieci i młodzież do ukończenia 19. roku życia, jak również osoby należące do grup szczególnego ryzyka. Koszty szczepień obowiązkowych są w pełni pokrywane ze środków publicznych.

Szczepienia zalecane mają charakter uzupełniający względem szczepień obowiązkowych i służą rozszerzeniu zakresu ochrony przed dodatkowymi jednostkami chorobowymi, takimi jak, m.in.: kleszczowe zapalenie mózgu, wirusowe zapalenie wątroby typu A (WZW A), grypa, zakażenia rotawirusowe oraz zakażenia meningokokowe. W celu ich wykonania konieczne jest badanie kwalifikacyjne, uzyskanie recepty, zakupienie szczepionki w aptece¹ (z możliwością częściowej lub całkowitej refundacji dla wybranych grup pacjentów), a następnie zgłoszenie się do placówki medycznej celem przeprowadzenia szczepienia.

Alternatywna technologia medyczna

Wprowadzenie wnioskowanego świadczenia należy traktować jako zmianę o charakterze organizacyjnym.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa², od 1 października 2023 r. pielęgniarki i położne mają uprawnienia do przeprowadzania badania kwalifikacyjnego przed wykonaniem szczepień zalecanych u osób dorosłych, a od 1 stycznia 2025 r. również u dzieci powyżej 9. roku życia. Kwalifikację do szczepień obowiązkowych może przeprowadzać wyłącznie lekarz. Zarówno pielęgniarki, położne,

¹ Alternatywnie, osoby dorosłe mają możliwość realizacji szczepień zalecanych w aptekach. Od 2025 r. farmaceuci posiadający odpowiednie kwalifikacje, są uprawnieni do wystawiania recept na szczepienia zalecane dla osób powyżej 18. roku życia. Ponadto, mogą oni przeprowadzać badanie kwalifikacyjne oraz samodzielnie wykonywać szczepienie w warunkach aptecznych, pod warunkiem posiadania stosownych uprawnień.

² Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U.2024 poz. 924 t.j. ze zm.)

jak i lekarze są uprawnieni do realizacji procedury szczepień we wszystkich grupach wiekowych oraz w odniesieniu do szczepień obowiązkowych i zalecanych. Mimo to, w aktualnym wykazie świadczeń gwarantowanych (RMZ POZ³), świadczenia przypisane pielęgniarce POZ oraz położnej POZ nie obejmują realizacji szczepień ochronnych – jedynie lekarz POZ posiada takie świadczenie. Obecnie pielęgniarki POZ i położne POZ nie mają dedykowanego świadczenia w zakresie szczepień ochronnych, mimo że posiadają ustawowe uprawnienia do kwalifikacji do szczepień zalecanych oraz ich realizacji.

Opis wnioskowanego świadczenia

Wnioskowane świadczenie obejmuje wykonywanie szczepień zalecanych przez pielęgniarki POZ, zgodnie z zakresem określonym w art. 19 ust. 5a, 5aa i 5b ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Świadczenie może być realizowane u osób w wieku powyżej 18. roku życia – w zakresie kwalifikacji i wykonania szczepienia zalecanego oraz szczepienia przeciw COVID-19, jak również u osób w wieku powyżej 9. roku życia – w zakresie kwalifikacji i wykonania szczepienia zalecanego oraz szczepienia przeciw COVID-19, przez personel posiadający odpowiednie kwalifikacje określone w obowiązujących przepisach. Zakres realizowanych szczepień musi pozostawać w zgodzie z aktualnym stanem prawnym oraz obowiązującymi zaleceniami.

Ocena skuteczności (klinicznej oraz praktycznej) i bezpieczeństwa

Wykaz zalecanych szczepień ochronnych jest regulowany właściwymi aktami prawnymi. Część z nich jest obecnie finansowana ze środków publicznych w Polsce dla określonych grup populacyjnych. Mając na uwadze powyższe, odstąpiono od analizy skuteczności i bezpieczeństwa szczepień.

Propozycje instrumentów dzielenia ryzyka

Nie dotyczy.

Ocena ekonomiczna, w tym szacunek kosztów do uzyskiwanych efektów zdrowotnych

Odstąpiono od oceny efektywności kosztowej ocenianej technologii.

Wskazanie czy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 930, z późn. zm.)

Nie dotyczy.

Ocena wpływu na system ochrony zdrowia, w tym wpływu na budżet płatnika publicznego

Analizę wpływu na budżet w przypadku podjęcia pozytywnej decyzji o finansowaniu ze środków publicznych świadczeń pielęgniarki POZ i położnej POZ „Zalecane szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi” (obejmujących kwalifikację i podanie szczepionki) przeprowadzono z perspektywy płatnika publicznego (NFZ) w dwuletnim horyzoncie czasowym.

Uwzględniono koszty zgodnie z Zarządzeniem Nr 47/2025/DSOZ Prezesa NFZ, tj. wartość produktów rozliczeniowych dotyczących szczepień przeciwko COVID-19 i HPV, dedykowanych lekarzom POZ, wynoszącą 35,04 zł.

Brak jest odrębnych produktów rozliczeniowych dla pielęgniarek i położnych, a pozostałe szczepienia są rozliczane w ramach stawki kapitałowej. W analizie przyjęto wartość produktów rozliczeniowych przypisanych lekarzom POZ jako reprezentatywną, ze względu na tożsame miejsce świadczenia usług.

Wyodrębniono dwa warianty liczebności populacji docelowej:

- scenariusz bazowy - przyjęto, że liczba osób objętych interwencją odpowiada około 50% populacji zaszczepionej, zgodnie z danymi zawartymi w Raporcie PZH, zakładając równomierny podział pacjentów realizujących szczepienia zalecane w ramach publicznej i prywatnej opieki zdrowotnej (I rok – ok. 1 mln pacjentów, II rok – ok. 1,05 mln pacjentów);

³ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (Dz.U. 2023.1427 t.j.)

- scenariusz maksymalny - uwzględniono 100% populacji zaszczepionej według Raportu PZH (I rok – ok. 2 mln pacjentów, II rok – ok. 2,1 mln pacjentów).

Prognozowane koszty dla płatnika publicznego, wynikające z realizacji zalecanych szczepień ochronnych z uwzględnieniem realizacji świadczeń przez pielęgniarki POZ i położne POZ, mogą kształtować się na poziomie:

- od 35 mln zł do 70 mln zł w I roku;
- od 37 mln zł do 74 mln zł w II roku.

Ograniczenia analizy

Na niepewność oszacowań analizy wpływu na budżet mają wpływ poniższe czynniki:

- brak możliwości oszacowania kosztów ponoszonych przez płatnika publicznego w obecnym modelu ze względu na sposób rozliczania świadczeń związanych ze szczepieniami (głównie w ramach stawki kapitałowej);
- koszty w scenariuszu nowym stanowią szacunek potencjalnych wydatków płatnika publicznego, przy założeniu najwyższej stawki jednostkowej;
- część szczepień może nadal być realizowana przez lekarzy POZ lub w aptekach, co uniemożliwia precyzyjne oszacowanie całkowitych kosztów;
- liczebność populacji docelowej oszacowano na podstawie danych PZH i NFZ, jednak rzeczywista liczba zależy od wielu czynników, w tym zaangażowania POZ i zainteresowania pacjentów, co wiąże się z dużą niepewnością;
- koszt interwencji oparto na istniejącym produkcie rozliczeniowym dla lekarzy POZ, bez uwzględnienia produktu dla farmaceutów.

Należy także wskazać, że obecnie AOTMiT realizuje zlecenie dotyczące aktualizacji wyceny szczepień zalecanych realizowanych zarówno przez apteki ogólnodostępne, jak i podmioty POZ, co oznacza, że wartość produktów rozliczeniowych dedykowanych tym świadczeniom może ulec zmianie.

Nie otrzymano opinii Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia.

Oszacowania wg KŚOZ

Zgodnie z KŚOZ dotyczącą świadczeń realizowanych przez pielęgniarkę POZ, koszt pojedynczego świadczenia oszacowano na około 36,00 zł. Wartość ta obejmuje zarówno kwalifikację do szczepienia, jak i jego wykonanie. Nie przedstawiono skutków finansowych dla płatnika publicznego, założono jedynie, że 50% dorosłej populacji (około 14 mln osób) skorzysta ze szczepień przeprowadzonych przez pielęgniarki POZ.

Uwagi do proponowanego instrumentu dzielenia ryzyka

Nie dotyczy.

Opinie ekspertów klinicznych

Uzyskano opinie od trzech ekspertów, którzy wskazali na zasadność finansowania ocenianej technologii ze środków publicznych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Zwrócono uwagę, że wdrożenie proponowanego rozwiązania może przyczynić się do zwiększenia odporności populacyjnej, ograniczenia wydatków publicznych związanych z leczeniem chorób zakaźnych, odciążenia lekarzy oraz poprawy efektywności funkcjonowania POZ. Jednocześnie zidentyfikowano potencjalne ryzyka związane z wprowadzeniem świadczeń, obejmujące m.in. niewystarczającą liczbę przeszkolonego personelu, zwiększone obciążenie kadry medycznej, brak odpowiedniej infrastruktury technicznej, możliwość nieprawidłowej oceny przeciwwskazań do szczepienia oraz błędy w kwalifikacji, a także trudności związane z finansowaniem i wyceną świadczeń.

Uwagi do opisu świadczenia

Uwagi zostały przedstawione w Raporcie analitycznym (załącznik nr 3 do Raportu).

Omówienie rozwiązań proponowanych w analizie racjonalizacyjnej

Nie dotyczy.

Omówienie rekomendacji wydawanych w odniesieniu do ocenianej technologii

Rekomendacje kliniczne

Szczepienia ochronne są obecnie finansowane ze środków publicznych w Polsce. Wprowadzenie proponowanych świadczeń stanowiłoby zmianę o charakterze organizacyjnym. W związku z powyższym, odstąpiono od analizy wytycznych praktyki klinicznej.

Rozwiązania organizacyjne w innych krajach

Przeanalizowano informacje dotyczące kwalifikowania i przeprowadzania szczepień przez pielęgniarki i położne w siedmiu krajach (Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Norwegia, Rumunia, Szwecja).

W czterech krajach – Estonii, Francji, Szwecji i Norwegii – wskazano, że pielęgniarki, a w Estonii, Francji i Norwegii również położne, mają uprawnienia do przepisywania i wykonywania szczepień. Jednak tylko w Estonii i Szwecji kwalifikację do szczepienia może przeprowadzać pielęgniarka lub położna. W jednym kraju (Finlandia) lekarz odpowiada za planowanie i realizację działań związanych ze szczepieniami, natomiast samo szczepienie może być wykonane m.in. przez pielęgniarkę lub położną. W dwóch krajach – Rumunii i Danii – wskazano, że szczepienia są wykonywane wyłącznie przez lekarzy.

Ponadto niektóre państwa posiadają odrębne regulacje dotyczące wybranych szczepień, takich jak COVID-19. Przykładowo, w Danii po kwalifikacji lekarskiej szczepienie przeciw COVID-19 może być wykonane przez pielęgniarkę lub położną.

Podstawa przygotowania rekomendacji

Rekomendacja została przygotowana na podstawie zlecenia z dnia 29.11.2024 r. Ministra Zdrowia (znak pisma DLG.740.46.2024.KB), w sprawie zasadności zakwalifikowania świadczenia opieki zdrowotnej „Zalecane szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi” realizowane przez pielęgniarkę POZ lub położną POZ jako świadczenia gwarantowanego z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, na podstawie art. 31 c ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 146 z późn. zm.) po uzyskaniu Stanowiska Rady Przejrzystości nr 114/2025 z dnia 25 sierpnia 2025 roku w sprawie zasadności kwalifikacji świadczenia opieki zdrowotnej pielęgniarki POZ jako świadczenia gwarantowanego z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej: „Zalecane szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi”.

PREZES

Daniel Rutkowski

/dokument podpisany elektronicznie/

Piśmiennictwo

1. Stanowisko Rady Przejrzystości nr 114/2025 z dnia 25 sierpnia 2025 roku w sprawie zasadności kwalifikacji świadczenia opieki zdrowotnej pielęgniarki POZ jako świadczenia gwarantowanego z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej: „Zalecane szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi”.
2. Ocena zasadności zakwalifikowania jako świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej:
 - pielęgniarki POZ: „Zalecane szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi”
 - położnej POZ: „Zalecane szczepienia ochronne realizowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi”.

Raport analityczny Nr: WS.420.20.2024. Data ukończenia: 20.08.2025 r.